3. Proprietăţile determinanţilor

Proprietatea 1. **Dacă *A* şi *B* sunt matrice pătrate de ordinul *n*,** $n\in\{2,3\}$, avem: $\boxed{\det(A\cdot B) = \det A\cdot\det B.}$

Demonstraţie. Demonstrăm proprietatea pentru cazul *n = 2.*

$$A=\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix}, B=\begin{pmatrix} e & f \\ g & h \end{pmatrix}; AB=\begin{pmatrix} a & b \\ c & d \end{pmatrix}\begin{pmatrix} e & f \\ g & h \end{pmatrix}=\begin{pmatrix} ae+bg & af+bh \\ ce+dg & cf+dh \end{pmatrix}\Rightarrow$$

$$\det AB=(ae+bg)(cf+dh)-(ce+dg)(af+bh)=\cancel{aecf}+\underline{aedh}+\underline{bgcf}+\cancel{bgdh}-\cancel{ceaf}-\underline{cebh}-\underline{dgaf}-\cancel{dgbh}$$

$$\det A\cdot\det B=\begin{vmatrix} a & b \\ c & d \end{vmatrix}\cdot\begin{vmatrix} e & f \\ g & h \end{vmatrix}=(ad-bc)(eh-fg)=\underline{adeh}-\underline{bceh}-\underline{adfg}+\underline{bcfg}$$

Reţine ! $\boxed{\det(A\cdot B) = \det A\cdot\det B.}$

Determinantul produsului a două matrice este egal cu produsul determinanţilor.

Din formula de mai sus rezultă că pentru orice matrice $A_1, A_2, \ldots, A_p \in M_n(C)$, unde $n\in\{2, 3\}$, avem:

$$\boxed{\det(A_1\cdot A_2\cdot\ldots\cdot A_p)=\det A_1\bullet\det A_2\bullet\ldots\bullet\det A_p,}$$

Dacă $A_1= A_2 =\ldots= A_p=A$ atunci: $\boxed{\det(A^k) = (\det A)^k}$ unde $k\in N^*$

Proprietatea 2. **Dacă *A* este o matrice pătrată de ordinul *n*,** $n\in\{2,3\}$ **avem:** $\boxed{\det A = \det({}^tA)}$

Reţine ! **Determinantul unei matrice pătrate este egal cu determinantul transpusei sale.**

Prof:Ciocotişan Radu

Observatie: Având în vedere faptul că detA = det (^tA),

toate proprietăţile ce se referă la liniile unui determinant se transcriu şi pentru coloane.

Proprietatea 3

Dacă elementele unei linii (sau coloane) ale unui determinant de ordinul 2 sau 3 sunt nule, atunci determinantul este nul.

Proprietatea 4. Schimbând două linii (sau coloane) între ele, determinantul îsi schimbă semnul.

Proprietatea 5. Un determinant care are două linii (coloane) egale, este egal cu zero.

Demonstraţie. într-adevăr, dacă schimbăm între ele cele două linii (coloane) egale, determinantul nu se schimbă; dar pe de altă parte, din *proprietatea* 4., determinantul îşi schimbă semnul.
Notând cu *D,* valoarea determinantului rezultă *D* = *-D,* de unde *D* = 0

Proprietatea 6.

Dacă toate elementele unei linii (coloane) ale unei matrice pătrate *A* de ordin 2 sau 3 se înmulţesc cu o constantă *k*, atunci se obţine o matrice al cărei determinant este : *k·detA* .

$$\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ ka_{21} & ka_{22} & ka_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = k\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} \qquad (1)$$

Observaţie.

Relaţia (1) arată că putem scoate în faţa determinantului un factor comun al unei linii (coloane).
Citită de la dreapta la stânga, relaţia exprimă faptul că pentru a înmulţi un determinant cu un număr, **înmulţim o singură linie (coloană) cu acel număr**

Proprietatea 7. Dacă un determinant de ordinul 2 sau 3 are două linii (coloane) proporţionale, atunci determinantul este nul.

Proprietatea 8.

Dacă **elementele liniei *k*** a unei matrice $A = (a_{ij})$ sunt de forma $a_{kj}=b_{kj} + c_{kj}$, atunci **det*A*= det*B* + det*C***, unde cu *B* si *C* am notat matricele ce se obţin din *A* înlocuind linia *k* cu : $(b_{k1}, b_{k2},..., b_{kn})$ respectiv cu $(c_{k1}, c_{k2},..., c_{kn})$.

$$\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ b_{21}+c_{21} & b_{22}+c_{22} & b_{23}+c_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ b_{21} & b_{22} & b_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ c_{21} & c_{22} & c_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$$

înainte de a enunţa ultimele două proprietăţi, vom preciza unele notaţii şi vom defini **noţiunea de combinaţie liniară a unor linii** (coloane) ale unei matrice.

- Pentru o matrice oarecare $A \in M_{m,n}(C)$, $A = (a_{ij})$, vom nota cu L_i, matricea linie alcătuită cu **elementele liniei *i***:

$$L_i = \begin{pmatrix} a_{i1} & a_{i2} & \dots & a_{1n} \end{pmatrix}$$

şi cu C_j , matricea coloană formată cu **elementele coloanei *j***:

$$C_j = \begin{pmatrix} a_{j1} \\ a_{j2} \\ \dots \\ a_{jm} \end{pmatrix}$$

Astfel, putem vorbi de adunarea liniilor sau înmulţirea liniilor cu scalari,
înţelegând prin aceasta, adunarea matricelor linie, sau înmulţirea matricelor linie cu scalari.
Spunem că **linia i este o *combinaţie liniară* a celorlalte linii**, dacă există scalarii $\lambda_1, \lambda_2, ..., \lambda_{i-1}, \lambda_{i+1}, ..., \lambda_n$

$$\text{cu } L_i = \lambda_1 L_1 + \lambda_2 L_2 + \dots + \lambda_{i-1} L_{i-1} + \lambda_{i+1} L_{i+1} + \dots + \lambda_n L_n$$

Analog, pentru coloane.

De exemplu, pentru matricea $\begin{pmatrix} 2 & 3 & 5 \\ 1 & 1 & 1 \\ 4 & 5 & 7 \end{pmatrix}$ avem $\mathbf{L_3 = L_1 + 2L_2}$, adică linia a treia este o combinaţie liniară a primelor două linii.

Proprietatea 9.

Dacă o linie (sau coloană) a unei matrice pătrate de ordinul 2 sau 3 este o combinaţie linară a altor linii (sau coloane), atunci determinantul este nul.

Demonstraţie. Vom justifica proprietatea pentru cazul matricei pătrate de ordinul 3. Fie $L_1 = pL_2 + qL_3$.

Determinantul este:
$$\begin{vmatrix} pa_{21}+qa_{31} & pa_{22}+qa_{32} & pa_{23}+qa_{33} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} = \begin{vmatrix} pa_{21} & pa_{22} & pa_{23} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix} + \begin{vmatrix} qa_{31} & qa_{32} & qa_{33} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$$

Ultimii doi determinanţi sunt nuli, pentru că au câte două linii proporţionale.

Proprietatea 10.

Dacă adunăm la o linie (sau coloană) o combinaţie liniară a altor linii (coloane), atunci determinantul nu îşi schimbă valoarea

Demonstraţie. Considerăm determinantul de ordinul 3 şi presupunem că se adună la prima linie o combinaţie liniară a liniilor a doua şi a treia, adică se înlocuieşte L_1 prin $L_1+pL2+qL3$.

Determinantul obţinut:
$$\begin{vmatrix} a_{11}+pa_{21}+qa_{31} & a_{12}+pa_{22}+qa_{32} & a_{13}+pa_{23}+qa_{33} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$$

se scrie ca suma dintre $\begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$ şi $\begin{vmatrix} pa_{21}+qa_{31} & pa_{22}+qa_{32} & pa_{23}+qa_{33} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{vmatrix}$ ultimul determinant este nul, pentru că prima linie este o combinaţie liniară a celorlalte două

în particular, din ultima proprietate, rezultă:

- **Dacă adunăm la o linie (sau coloană) suma celorlalte linii (sau coloane), atunci determinantul nu îsi schimbă valoarea.**
- **Dacă adunăm la o linie (sau coloană) o altă linie (sau coloană) înmulţită cu un** scalar, **atunci determinantul nu** îsi **schimbă** valoarea.

♦ Probleme rezolvate.

1. Demonstraţi că: $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ a & b & c \\ a^2 & b^2 & c^2 \end{vmatrix} = (b-a)(c-a)(c-b)$ determinant *Vandermonde* de ordinul 3

Soluţie.
Notăm determinantul cu *V.* Pentru a-l calcula, scădem din coloana a doua şi a treia, prima coloană, (adică înlocuim coloana C_2 prin C_2-C_1 şi coloana C_3 prin C_3-C_1). Obţinem

$$V = \begin{vmatrix} 1 & 0 & 0 \\ a & b-a & c-a \\ a^2 & b^2-a^2 & c^2-a^2 \end{vmatrix}$$ şi dezvoltăm după linia 1 ……etc

2. Aflaţi numerele reale *x* cu proprietatea $\begin{vmatrix} x & 1 & 1 \\ 1 & x & 1 \\ 1 & 1 & x \end{vmatrix} = 0$

Soluţie. Ecuaţia este de gradul 3, deci pentru a o rezolva este necesar să descompunem membrul stâng în factori. Aplicarea proprietăţilor determinanţilor este utilă în acest sens. înlocuim C_1 prin $C_1+C_2+C_3$. Rezultă

$$D = \begin{vmatrix} x+2 & 1 & 1 \\ x+2 & x & 1 \\ x+2 & 1 & x \end{vmatrix} = (x+2)\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & x & 1 \\ 1 & 1 & x \end{vmatrix} = \ldots = (x+2)(x-1)^2 \Rightarrow x_1 = -2, x_2 = 1, x_3 = 1$$

3. Calculaţi determinanţii:

$$D_1=\begin{vmatrix} a & a & a \\ a+b & 2b & b+c \\ a+c & b+c & 2c \end{vmatrix};\quad D_2=\begin{vmatrix} a & b & c \\ a+b & 2b & b+c \\ a+c & b+c & 2c \end{vmatrix};\quad D_3=\begin{vmatrix} 2a & a+b & a+c \\ a+b & 2b & b+c \\ a+c & b+c & 2c \end{vmatrix};$$

Soluţie.

$$D_1=a\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ a+b & 2b & b+c \\ a+c & b+c & 2c \end{vmatrix}=a\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ a & b & c \\ a & b & c \end{vmatrix}=0$$

(**am înlocuit L_2 prin L_2-bL_1 şi L_3 prin L_3-cL_1**).

$$D_2=\begin{vmatrix} a & b & c \\ a+b & 2b & b+c \\ a+c & b+c & 2c \end{vmatrix}=\begin{vmatrix} a & b & c \\ b & b & b \\ c & c & c \end{vmatrix}=0$$

(am scăzut prima linie din celelalte două), deci $D_2 = 0$.

Observând că $D_3=D_1+D_2=0+0=0$

EXERCIŢII DE INIŢIERE

1.) Folosind proprietăţile, demonstraţi că următorii determinanţi sunt nuli: $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 5 & 5 & 5 \\ -7 & -7 & -7 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & 2 & 3 \\ 2 & 4 & 6 \\ 9 & 9 & 9 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & 4 & 7 \\ 2 & 5 & 8 \\ 3 & 9 & 15 \end{vmatrix}$

2.) Folosind proprietăţile determinaţilor, calculaţi: $\begin{vmatrix} 2007 & 1 & 1 \\ 1 & 2007 & 1 \\ 1 & 1 & 2007 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & a+1 & 1 \\ 1 & 1 & a+1 \\ 1 & 1 & 1 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} \mathrm{a}^2 & \mathrm{ab} & \mathrm{ac} \\ \mathrm{ab} & \mathrm{b}^2 & \mathrm{bc} \\ \mathrm{x} & \mathrm{y} & \mathrm{z} \end{vmatrix}$

3.) Fie determinantul $\Delta = \begin{vmatrix} a & b & c \\ m & n & p \\ x & y & z \end{vmatrix}$

Exprimaţi în funcţie de Δ, determinaţii: $D_1 = \begin{vmatrix} a & x & m \\ b & y & n \\ c & z & p \end{vmatrix}; D_2 = \begin{vmatrix} a & b & c \\ x & y & z \\ m & n & p \end{vmatrix}; D_3 = \begin{vmatrix} m & n & p \\ a & b & c \\ x & y & z \end{vmatrix}; D_4 = \begin{vmatrix} m & n & p \\ x & y & z \\ a & b & c \end{vmatrix}$

4.) fie determinantul $\Delta = \begin{vmatrix} a & b & c \\ m & n & p \\ x & y & z \end{vmatrix}$

Exprimaţi în funcţie de Δ, determinaţii: $D_1 = \begin{vmatrix} 2a & 2b & 2c \\ m & n & p \\ -x & -y & -z \end{vmatrix}; D_2 = \begin{vmatrix} 3a & 3b & 3c \\ 3m & 3n & 3p \\ 3x & 3y & 3z \end{vmatrix}; D_3 = \begin{vmatrix} m & 2n & p \\ 3a & 6b & 3c \\ x & 2y & z \end{vmatrix};$

5.) Se consideră determinantul $\begin{vmatrix} 2 & 3 & 5 \\ -4 & x & y \\ 1 & 5 & 20 \end{vmatrix}$ Aflaţi valorile lui *x şi y* ştiind că linia a doua este proporţională cu prima. Calculaţi determinantul obţinut.

6.) Se consideră determinantul $\begin{vmatrix} 2 & 0 & 1 \\ 1 & 1 & 3 \\ a & b & c \end{vmatrix}$ Aflaţi valorile lui a, *b, c* ştiind că linia a treia este egală cu suma celorlalte două linii. Calculaţi determinantul obţinut.

7.) Se consideră determinantul $\begin{vmatrix} 1 & 5 & 3 \\ x & y & z \\ 2 & 5 & 3 \end{vmatrix}$ Aflaţi valorile lui *x, y, z* ştiind că $\mathbf{L_2 = L_1 - L_3}$. Calculaţi determinantul obţinut.

8.) Folosind formula $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ a & b & c \\ a^2 & b^2 & c^2 \end{vmatrix} = (b-a)(c-a)(c-b)$

calculaţi determinanţii: $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 2 & 3 \\ 1 & 4 & 9 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & -1 & 2 \\ 1 & 1 & 4 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & x & x^2 \\ 1 & y & y^2 \\ 1 & z & z^2 \end{vmatrix}$; $\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ a^2 & b^2 & c^2 \\ a^4 & b^4 & c^4 \end{vmatrix}$;

PROBLEME ♦ PROBLEME ♦ PROBLEME

1. Dacă $A=\begin{pmatrix}\sqrt{2} & \sqrt{3}\\ \sqrt{3} & \sqrt{2}\end{pmatrix}, \det(A^{2007})=?$

2. Dacă A e $M_3(C)$ şi detA = 1 cât este det (2A) ?

3. Folosind proprietăţile determinanţilor, calculaţi:

$$a)\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ a & b & c\\ b+c & c+a & a+b\end{vmatrix};\quad b)\begin{vmatrix}x+1 & y+1 & z+1\\ x^2+1 & y^2+1 & x^2+y^2\\ x^3+1 & y^3+1 & x^3+y^3\end{vmatrix};c)\begin{vmatrix}(a+2)^2 & (b+2)^2 & (c+2)^2\\ (a+1)^2 & (b+1)^2 & (c+1)^2\\ 1 & 1 & 1\end{vmatrix};d)\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ a+x & b+x & c+x\\ (a+y)^2 & (b+y)^2 & (c+y)^2\end{vmatrix};$$

$$e)\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ \cos a & \cos b & \cos c\\ \cos 2a & \cos 2b & \cos 2c\end{vmatrix};\ f)\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ \cos^2 x & \cos^2 y & \cos^2 z\\ x & y & z\end{vmatrix}+\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ \sin^2 x & \sin^2 y & \sin^2 z\\ x & y & z\end{vmatrix};$$

$$g)\begin{vmatrix}1 & a^2-1 & 1\\ 1 & 1 & a^2-1\\ 1 & 1 & 1\end{vmatrix};\quad h)\begin{vmatrix}a & b & b\\ b & a & b\\ b & b & a\end{vmatrix};\quad i)\begin{vmatrix}1+a & 1 & 1\\ 1 & 1+b & 1\\ 1 & 1 & 1+c\end{vmatrix};$$

$$j)\begin{vmatrix}a^2-1 & ab-1 & ac-1\\ ab+1 & b^2+1 & bc+1\\ 1 & 1 & 1\end{vmatrix};\quad k)\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ a & b & c\\ \frac{1}{a} & \frac{1}{b} & \frac{1}{c}\end{vmatrix};\quad l)\begin{vmatrix}1+a^2 & ab & ac\\ ab & 1+a^2 & bc\\ ac & bc & 1+c^2\end{vmatrix}$$

4. Demonstraţi că: $$\begin{vmatrix}1 & 1 & 1\\ a & b & c\\ a^3 & b^3 & c^3\end{vmatrix}=(b-a)(c-a)(c-b)(a+b+c)$$

Prof:Ciocotişan Radu

5. Fie matricele $X = \begin{pmatrix} a & b & c \end{pmatrix}, Y = \begin{pmatrix} a \\ b \\ c \end{pmatrix}$ Calculaţi determinanţii matricelor XY şiYX.

6. Demonstraţi că $\begin{vmatrix} a_1+b_1 & a_1+c_1 & b_1+c_1 \\ a_2+b_2 & a_2+c_2 & b_2+c_2 \\ a_3+b_3 & a_3+c_3 & b_3+c_3 \end{vmatrix} + 2\begin{vmatrix} a_1 & b_1 & c_1 \\ a_2 & b_2 & c_2 \\ a_3 & b_3 & c_3 \end{vmatrix} = 0$

7.) Calculaţi determinantul $\begin{vmatrix} a_1 & a_2 & a_3 \\ a_2 & a_3 & a_4 \\ a_3 & a_4 & a_5 \end{vmatrix}$ dacă $\mathbf{a_1}, \mathbf{a_2}, \ldots, \mathbf{a_5}$ formează

a) progresie aritmetică;

b) progresie geometrică

8.) Se consideră determinantul $d = \begin{vmatrix} a & b & c \\ c & a & b \\ b & c & a \end{vmatrix}.$ Folosind proprietăţile determinanţilor, demonstraţi că:
$a^3 + b^3 + c^3 - 3abc = (a + b + c)(a^2 + b^2 + c^2 - ab - ac - bc).$
(Variantă, *Bacalaureat* 2001)

9.) Aflaţi numerele reale *a, b, c* ştiind că : **a + b + c = 3** şi $d = \begin{vmatrix} a & b & c \\ c & a & b \\ b & c & a \end{vmatrix} = 0$

10.) Rezolvaţi în mulţimea numerelor reale ecuaţiile: $a)\begin{vmatrix} x & x+1 & 1 \\ 1 & x & x+1 \\ x+1 & 1 & x \end{vmatrix} = 0,$ $\quad$ $\text{b)}\begin{vmatrix} 1 & 1 & 1 \\ x & 1 & 2 \\ x^2 & 1 & 4 \end{vmatrix} = 0$

11.) Rezolvaţi în R ecuaţia $\begin{vmatrix} x-a & x-b & c-a \\ x-b & x-c & a-b \\ x-c & x-a & b-c \end{vmatrix} = 0$ ştiind că *a, b, c* nu sunt toate egale.

12.) Ştiind că $a,b,c \in R, a^2+b^2+c^2=\frac{1}{2};\ a+b+c=\frac{1}{6}$

calculaţi valoarea determinantului: $\Delta = \begin{vmatrix} a+b & -a+b+c & b+c \\ a-b-c & a+b & a+c \\ a+c & b+c & -a-b+c \end{vmatrix}$

13.) Se consideră matricea $A=\begin{pmatrix} 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \\ 1 & 1 & 1 \end{pmatrix}$

a) Calculaţi determinantul matricei A .

b) Verificaţi *că : $A^2=3A$.*

c) Arătaţi că : $A^n=3^{n-1}A$, n$\in$N*.

d) Arătaţi că : $A+A^2+\ldots+A^{2001}=\frac{3^{2001}-1}{2}A$

e) Demonstraţi că dacă avem trei progresii aritmetice de câte trei termeni: a, *b, c,* respectiv x, *y, z* şi *u,* v, *w,*

atunci determinantul matricei $\begin{pmatrix} a & b & c \\ x & y & z \\ u & v & w \end{pmatrix}$ **este nul.** **(Variantă, *Bacalaureat* 2001)**

14.) Fie *A,* o matrice.pătrată de ordinul 2 cu proprietatea că există n $\in$ N* astfel încât $A^n=O_2$. Demonstraţi că $A^2=O_2$.

15.) Fie M, mulţimea tuturor matricelor pătrate de ordinul 3 cu elemente din mulţimea {-1, 1}.

a) Câte elemente are mulţimea M?

b) Demonstraţi că determinantul oricărei matrice din mulţimea *M* este divizibil cu 4.